

УДК 82.94(093):930.2:939(477)

© Оксана ЯНКОВЕНКО

МУЗЕЙНІ ПРЕДМЕТИ РОДОМ ІЗ ВІЙНИ: ДЖЕРЕЛОЗНАВЧИЙ ЗРІЗ ФОНДОВОГО ЗІБРАННЯ МЕМОРІАЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ «НАЦІОНАЛЬНИЙ МУЗЕЙ ІСТОРІЇ ВЕЛИКОЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВІЙНИ 1941 – 1945 РОКІВ»

На основі фондового зібрання Меморіального комплексу «Національний музей історії Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 років» подається джерелознавчий аналіз прострелених кулями, залитих кров'ю музейних предметів – своєрідних художньо-реліквійних символів, що підкреслюють величність подвигу бійців, створюють незабутню емоційну атмосферу в експозиції Меморіалу.

Ключові слова: Меморіальний комплекс «Національний музей історії Великої вітчизняної війни 1941 – 1945 років», фондове зібрання, музейні предмети родом із війни, прострелені кулями та залиті кров'ю музейні реліквії.

Упродовж багатьох років Меморіальний комплекс «Національний музей історії Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 років» зберігає пам'ять про подвиги учасників Великої Вітчизняної війни, локальних воєн та збройних конфліктів минулого століття, у яких брали участь наші співвітчизники.

Безперечно, найтяжчим випробуванням для українського народу була Друга світова війна. Ніколи в людській пам'яті не потьмяніють і не згаснуть полум'яні роки, коли мільйони українців пліч-о-пліч долали горе, страждання, руїни. Перемога наших дідів і прадідів – це титанічний подвиг, ні з чим незрівнянна легенда, якої не знав світ. Це рани і смерть наших співвітчизників, які не шкодували свого життя в ім'я майбутнього, вступали в безсмертя заради тих, хто живе сьогодні.

Однак не менш трагічними для багатьох українців були локальні війни та збройні протистояння, що відбувалися упродовж ХХ століття на території країн Європи, Азії, Африканського континенту. Лише після закінчення Другої світової війни на планеті зафіксовано понад 400 всіяких сутичок так званого «місцевого» значення, понад 50 «великих» локальних воєн.

Спираючись на оригінали документів, матеріали учасників протистоянь, науковці музею намагаються дати об'єктивну оцінку минулим подіям, за допомогою музейних

реліквій максимально наблизитися до них, передати притаманну їм атмосферу, по можливості позбутися окремих «білих плям».

Фондозбірня Меморіального комплексу налічує понад 366 тисяч музейних предметів, більшість з яких є унікальними в історичному й меморіальному значенні. Для виявлення й вивчення рідкісних і цінних за своєю сутністю музеалій науковці Меморіалу постійно ведуть джерелознавчі дослідження фондкових колекцій у різних тематичних напрямках. Метою цієї роботи є дослідження певної частини фондowego зібрання – унікальних предметів родом з війни. Розвідки в цій царині проводилися й раніше, однак це перша спроба повномасштабного аналізу згаданої колекції фондowego зібрання музею.

Загальновідомо, що в музейній справі носієм інформації є музейний предмет, який не лише виступає як історичне джерело, але й слугує своєрідним символом, що відбиває найрізноманітніші завдання. Одне з них – гармонійно поєднати наукову концепцію експозиції та її художнє втілення, що справляє емоційний вплив на відвідувача, забезпечує його оптимальний контакт з історичним джерелом, передає той драматичний сюжет, який насправді відбувався з учасником подій [1].

Неоціненним надбанням Меморіального комплексу є колекція музейних предметів, які «супроводжували» власників в останні миттєвості життя чи в моменти, коли над ними нависала загроза смерті. Пробиті кулями, залиті кров'ю, обгорілі, зітлілі в землі чи дивом уцілілі в морі, вони не лише несуть на собі відбиток тих кривавих подій, але й зберігають у собі щось незбагненне, що так зухвало обривало людські життя. Ці реліквії створюють незабутню емоційну атмосферу в експозиції музею, допомагають відчутти подих часу й водночас доторкнутися до подій реального життя, підкреслюють величність подвигу бійців, змушують здригатися серця тих, хто їх споглядає.

У фондозбірні Меморіалу таких музеалій більше двохсот. Близько 70 відсотків колекції становлять документальні джерела: листи, посвідчення, свідоцтва, записні, червоноармійські та орденські книжки, комсомольські й партійні квитки, довідки про поранення та лікування, подяки Верховного Головнокомандувача тощо; майже 30 відсотків – речові джерела: нагороди, погони, зразки військового одягу та елементи солдатського побуту тощо.

У процесі вивчення затаврованих війною музейних предметів виявлено, що у фондосховищах музею зберігаються як іменні предмети, передані самими власниками та їхніми родинами, так і ті, що були виявлені пересічними людьми й пошуковцями на місцях минулих боїв. Вони належали рядовим бійцям та командирам Збройних сил, представникам різних родів військ, усіх національностей, учасникам руху Опору, українцям, вивезеним на каторжні роботи до Німеччини та ін. Це дає змогу оцінювати кожен предмет не лише окремішньо, але й комплексно, у контексті подій та обставин, що відбувалися з людиною в певний період життя.

Із загальної кількості музейних предметів родом з війни хотілося б виокремити пробиті кулями та залиті кров'ю. Здебільшого це документи, листи, записники, фото, які зберігали солдати в кишенях гімнастерок, а також побутові речі бійців. У музейному

зібранні таких музейних предметів близько сотні, й кожен із них має свою історію, свою «легенду».

Упродовж багатьох років як найцінніший скарб зберігав у сімейному архіві книжку М. Дьяконова «Фердоуси: життя и творчество» (1940 р.) Олександр Володимирович Ковальчук [2]. У грудні 1943 р. у боях за м. Олександрію Кіровоградської області це видання врятувало йому, молодшому сержанту, розвіднику мінометного полку, життя. Із багатьох осколків, що вразили бійця, чи не найбільшого удару зазнав цей твір. Пробиті наскрізь 140 сторінок та картонна обкладинка врятували бійцю життя.

Книжка Дьяконова М. «Фердоуси: жизнь и творчество». 1940 р., яка врятувала життя молодшому сержанту О. В. Ковальчуку

Щаслива «зірка» супроводжувала О.В. Ковальчука з перших днів війни. Студенту-добровольцю, якому на початок війни виповнилося лише 17 років, довелося 7 листопада 1941 р. відразу після параду на Красній площі вступити в бій із ворогом і дивом уціліти на московських рубежах, на яких лише два бійці з роти залишилися живими; наосліп (бо втратив зір від виснаження) вирватися з оточення в районі Новгороду; вижити після важкого поранення під Сталінградом і в танковому побоїщі під Прохорівкою, де вибухова хвиля важкого німецького снаряда скинула його

з «тридцятичетвірки», проте залишила неушкодженою. Відважний воїн із боями пройшов через усю Європу, перемогу зустрів у Празі. По війні став письменником. З-під його пера вийшло 15 творів, у яких відбилися враження від подій воєнної доби. А книжку, яка врятувала солдату життя, після смерті Олександра Володимировича родина передала на довічне державне зберігання до музею [3].

Унікальний випадок стався в роки війни з Андрієм Степановичем Кушніром. Про таких кажуть: сміливого й кулі не беруть. Старший лейтенант А.С. Кушнір, начальник штабу стрілецького батальйону, в боях за Сталінград був чотири рази поранений. 26 грудня 1942 р. під час визволення рідного села на Ворошиловградщині отримав п'яте важке поранення, однак вижив, бо ворожа куля застрягла в обкладинці партійного квитка [4]. На жаль, сторінки з документа загубилися, а обкладинку Андрій Степанович тривалі роки зберігав як пам'ять про врятоване життя. У 1982 р. особисто передав реліквію до Меморіалу [5].

Киянин Михайло Хаймович Кунін передав до музею обкладинку від блокнота, яку довгі роки зберігав поряд із бойовими нагородами і яка свого часу повернула йому життя [6].

Учасник оборонних боїв 1941 р., Сталінградської битви, визволення України, Польщі, боїв у Німеччині. У квітні 1945 р. в боях за Берлін ворожа куля пробила обкладинку блокнота та колодку медалі, що лежали в кишені гімнастерки. Старший лейтенант М.Х. Кунін, помічник начальника розвідки 153-ї стрілецької дивізії – уцілів. По війні продовжував службу в армії [7].

У колекції затаврованих війною предметів музейна скарбниця зберігає матеріали відразу декількох членів однієї родини, адже беззаперечним залишається той факт, що в роки Великої Вітчизняної війни боротьба була всенародною, на захист рідної землі піднімалися цілими сім'ями.

На фронті з перших днів війни були брати – Олександр та Микола Головачови. Дороги війни звели їх восени 1942 р., коли Микола був направлений на посаду водія в 52-гу мотострілецьку бригаду, якою командував Олександр. Однак воювати разом довелося недовго. 18 серпня 1943 р. у ході Курської битви Микола врятував старшого брата від смертельної кулі, невдовзі й сам помер, зазнавши важкого поранення [8].

Олександра дороги війни повели далі. Бригада, якою він командував, за бойові досягнення була перейменована в 23-тю гвардійську мотострілецьку бригаду, одержала почесне найменування «Васильківська», брала участь у визволенні Києва, Правобережної України, Польщі. Полковник О.О. Головачов за вміле командування частиною, особисту мужність був двічі удостоєний звання Героя Радянського Союзу. Загинув 6 березня 1945 р. у бою за польське місто Лаубан [9].

Прострелене кулею на Курській дузі водійське посвідчення Миколи Головачова та пробиті осколками в боях за Польщу посвідчення особи й орденська книжка Олександра Головачова посідають гідне місце в головній експозиції Меморіального комплексу серед матеріалів визволителів України [10, 11, 12].

Невід'ємною частиною фондowego зібрання Меморіалу є залита кров'ю орденська книжка комісара Сумського партизанського з'єднання Семена Васильовича

Пробиті осколками в останньому бою посвідчення особи й орденська книжка двічі Героя Радянського Союзу полковника О.О. Головачова. 1943 р.

Пробите осколком посвідчення водія М.О.Головачова. 1937 р.

Руднева – одного з організаторів руху Опору в Україні. Вона експонується в залі, присвяченому партизанській боротьбі з ворогом [13]. Легендарний комісар брав участь у розробці та проведенні партизанських рейдів, бойових операціях з'єднання, організації політично-масової роботи. Загинув під час важкого дятинського бою (на Станіславщині) в ході Карпатського рейду. 4 січня 1944 р. (по смертно) удостоєний звання Героя Радянського Союзу [14].

Серед пробитих кулями музейних предметів трапляються подяки Верховного Головнокомандувача Й.В. Сталіна за визволення великих міст, прорив добре укріплених оборонних рубежів противника. Цими нагородами солдати пишалися й цінували не менше, ніж ордени й медалі.

Майор Юрій Дмитрович Сергєєв відзначався подяками радянського вождя чотири рази. Учасник Сталінградської та Курської битв, визволення України, Білорусії, Прибалтики, Польщі. За роки війни був тричі поранений, востаннє – у боях на території Німеччини. Пробиті кулями подяки ВГК за визволення Сталінграда, Орла й Курська, Бахмача та Києва є яскравим підтвердженням бойового шляху командира артилерійського дивізіону, а звання Героя Радянського Союзу, присвоєне 31 травня 1945 р., доказом звитяги й мужності в боротьбі з ворогом [15,16].

Зразки хоробрості й героїзму неодноразово демонстрував у роки війни старший сержант Андрій Васильович Телегін – командир відділення санітарної роти 124-ї стрілецької бригади. Ризикуючи власним життям, він виносив із поля бою поранених бійців. У січні 1943 р. у ході Сталінградської битви, рятуючи поранених, одержав важке поранення. Осколок, пробивши складений у декілька разів список бійців відділення, пройшов біля серця [17]. У квітні 1943 р. після тривалого лікування в госпіталі Андрій Васильович був демобілізований. Додому повернувся інвалідом I групи [18].

У фондах Меморіалу зберігається ще один унікальний предмет – пробита кулею світлина, передана на зберігання до музею родиною Цапів із м. Канева Черкаської області [19]. Брати Василь та Іван Цапи на фронті з перших днів війни. Служили в одному танковому екіпажі. Василь – командир, Іван – механік-водій танка Т-34. Учасники оборонних боїв у Білорусії.

Тоді, коли брати-танкісти боронили білоруські землі, ворог впевнено просувався Україною. Невдовзі окупанти дійшли й до хатини родини Цапів, яка стояла на околиці Канева. Один із нацистських солдатів, увійшовши до оселі, побачив на стіні фотографії братів. Коли дізнався, що вони перебувають на фронті, у лютій злобі вистрелив. Куля влучила у фото Василя. Материнське серце перейнялося недобрим передчуттям, та сталося інакше. Саме Василь, пройшовши всю війну, пораненим повернувся до рідного дому. Іван загинув 1 серпня 1943 р. під час боїв у Ростовській області [20; 21].

Нині в експозиції музею фотографії братів Цапів розміщені в рамці, оздобленій українським вишитим рушником, як здавна ведеться в українських хатах. Рамка розміщена поміж обгорілих колод реліквійно-образної композиції, що символізує зруйнований ворогом отчий дім. Знімок передає трагедію не лише однієї родини, а всієї України, яка з перших днів війни зазнавала величезних втрат та руйнувань.

У фондосховищах Меморіального комплексу зібрана значна колекція військової форми, яка в своїй добірці також містить пробіті кулями предмети, зокрема кітель Павла Микитовича Манойла та гімнастерку Миколи Никифоровича Соляника [22; 23].

П.М. Манойло був учасником оборони Одеси й Севастополя, Сталінградської битви, визволення України. Війну закінчив у Празі. Особливо відзначився майор П.М. Манойло, начальник штабу 320-го гвардійського стрілецького полку 129-ї гвардійської стрілецької дивізії, в лютому 1945 р. у боях за польську гміну Ліпніца-Велька, де полк був оточений противником і з важкими боями проривав вороже кільце. У цьому бою Павло Микитович одержав сьоме, останнє за роки війни, поранення, про яке довгі роки нагадував вхідний отвір від кулі на його кітелі [24].

Не менш героїчною була доля Миколи Никифоровича Соляника, який на фронт потрапив навесні 1942 р. після закінчення Владивостоцького піхотного училища. Воював у складі Брянського, Центрального та 1-го Білоруського фронтів. Брав участь у форсуванні рік: Оки, Сожу, Десни, Дніпра, Шпрее. У ході Берлінської наступальної операції підполковник М.Н.Соляник, помічник начальника штабу полку, отримав третє важке поранення. На щастя, куля, залишивши свій слід під правою кишенею гімнастерки, пройшла навиліт, не зачепивши важливих органів. За мужність і героїзм, виявлені в боях за Берлін, Микола Никифорович був відзначений орденом Олександра Невського [25].

*Брати Іван та Василь Цапи. 1940 р.
Фото Василя пробите кулею*

Двічі за роки війни був поранений Вадим Миколайович Собко – письменник газет «Защитник Родины» 9-ї армії Південного, згодом – Закавказького фронтів і «Советский боец» 5-ї ударної армії Сталінградського, 3-го, 4-го Українських та 1-го Білоруського фронтів. Учасник оборони Одеси, Кавказу, Сталінграда, визволення України, Молдови, Польщі, боїв у Німеччині. Постійно перебував на передовій, у бойових порядках батальйонів та полків. Його кореспонденції, написані на полі бою, розповідали про героїзм людей, передавали бойовий досвід інших, надихали на подвиги. Уперше був легко поранений на Кубані, вдруге одержав важке осколочне поранення ноги в боях за Берлін. На жаль, ногу довелося ампутувати, проте життя відважного солдата лікарі врятували. Вадим Миколайович залишив собі на згадку про ту подію осколок, який, щоб не загубити, припаяв до портсигара. У 1982 р. цей унікальний портсигар (разом з іншими предметами воєнної пори) він передав до музею [26; 27].

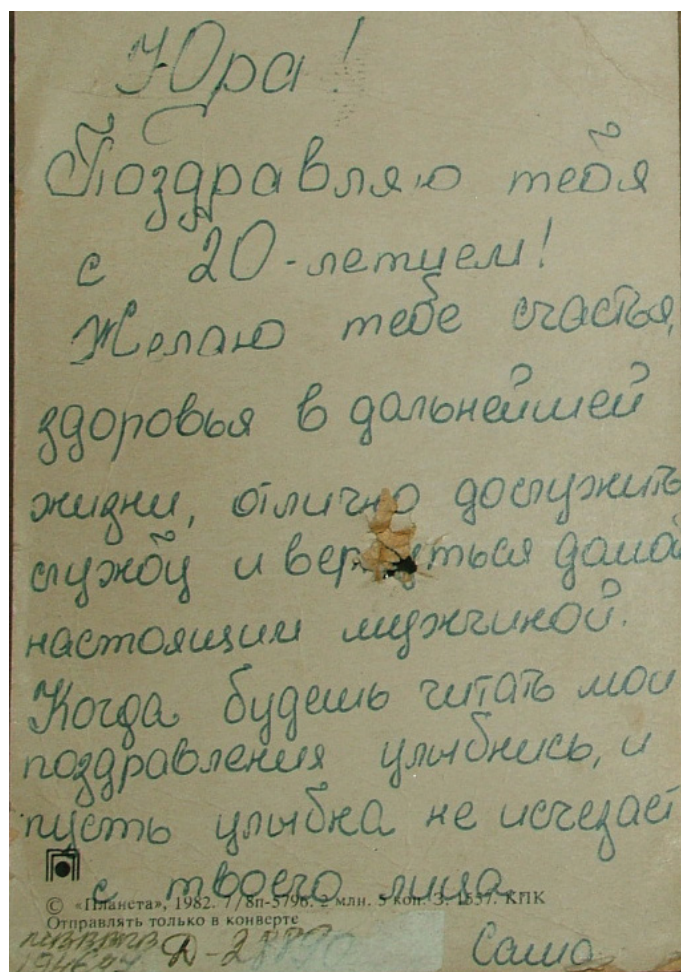
У скарбниці Меморіалу, серед музейних предметів із відбитками війни, містяться реліквії, зібрані в період кровопролитних боїв 1944 – 1945 рр. Саме тоді надбанням музею став пробитий осколком погон Амазаспа Хачатуровича Бабаджаняна – відомого радянського воєначальника, головного маршала бронетанкових військ (1975 р.), який одержав важке поранення в ході визволення Тернопільщини [28].

У роки Великої Вітчизняної війни частини, якими командував А.Х. Бабаджанян, пройшли славний бойовий шлях від Смоленська до Берліна, 15 разів відзначалися в наказах Верховного Головнокомандувача. Амазасп Хачатурович за вмиле командування військами в ході форсування Дністра, особисту мужність 26 квітня 1944 р. був удостоєний звання Героя Радянського Союзу [29].

*Пробитий осколком погон Героя Радянського Союзу
полковника А.Х. Бабаджаняна*

Невеликий за кількістю, але вагомий за значенням відсоток колекції предметів, пробитих кулями, осколками снарядів та мін, рясно окроплених кров'ю, становлять матеріали учасників війни в Афганістані.

Прострелена кулею вітальна листівка та пробитий осколком і залитий кров'ю підкомірець рядового Ю.О. Дерев'янка

У реліквійній експозиції «Трагедія і доблесть Афгану» представлені прострелена кулею вітальна листівка та залитий кров'ю й пробитий осколком підкомірець рядового Юрія Олександровича Дерев'янка, який відбував службу в Демократичній Республіці Афганістан з червня 1982 р. [30; 31]. Юрій був водієм автоколони й неодноразово брав участь у перевезенні військових вантажів. Перебуваючи на чужині, 28 лютого 1983 р. хлопець відсвяткував своє двадцятиріччя. Шкільний товариш надіслав йому листівку-привітання з побажанням успішно завершити строкову службу й повернутися додому справжнім чоловіком. На жаль, доля розпорядилася інакше. 30 червня 1983 р. під час виконання службового завдання юнак загинув [32].

У 1981 – 1983 рр. в Афганістані перебував підполковник Євген Микитович Мацюк – старший інструктор політвідділу 40-ї армії (м. Кабул). Проводив роботу з особовим складом у військах, був учасником бойових операцій у Чарикарській зеленій зоні, Панджшерській ущелині. 23 травня 1982 р. бойова машина піхоти, у якій перебував Мацюк, була обстріляна душманами із гранатомета. Євген Микитович у цьому бою дістав осколочне поранення в голову. З часом рана загоїлася, Євгеній повернувся у стрій, брав участь у бойових операціях у районах Баграма, Герата, Шинданта, Кундуза, Пулі-Хумрі. Та забути той роковий епізод, який ледве не коштував йому життя, так і не зміг.

Пробита осколком гранати панама завжди нагадувала солдатові, що лише декілька міліметрів відділяли його від смерті [33; 34].

Від жовтня 1985 р. заступником начальника прикордонної застави в Афганістані був капітан Анатолій Олександрович Наумов. 22 листопада 1985 р. в Зардевській ущелині група Наумова потрапила в засідку. Із 25 чоловік живими залишилися лише шестеро. У цьому бою загинув і командир. Серед речей, повернутих родині полеглого офіцера, були пробиті кулею та залиті кров'ю портмоне з фото дворічної доньки, лист від дружини, довідка про відрядження та посвідчення до знаків «Відмінник прикордонних військ» I та II ступеня [35–39]. У 1993 р. ці матеріали поповнили музейне зібрання й були представлені в експозиції Меморіального комплексу. Фото донечки, яке батько завжди носив біля серця, дістати з портмоне не вдалося. Навіки скріплені свинцем та кров'ю реліквії не залишають байдужим жодного відвідувача.

Залиті кров'ю документи і портмоне старшого лейтенанта А.О.Наумова, які були з ним під час бою 22.11.1985 р.

Стрільцем десантно-штурмової групи прикордонних військ в Афганістані був рядовий Василь Артурович Жуковський. Брав участь у 29 бойових операціях. 25 листопада 1987 р. під час висадки із гелікоптера десант був обстріляний ворогом. Жуковський разом із товаришами відбив три атаки противника. У цьому бою загинув [40]. У фондах музею зберігається ранець десантника, прострелений кулями в останньому поєдинку з противником [41].

Отже, незначна за обсягом колекція музейних предметів родом із війни свідчить, що ці реліквії є не лише незамінною джерелознавчою базою під час вивчення воєнних подій, а й надзвичайно важливим художньо-реліквійним символом у процесі створення експозиційних комплексів Меморіалу.

Досліджуючи матеріали учасників воєнних випробувань, оцінюючи їхні подвиги, ми переконуємося, що без цих унікальних реліквій експозиція Меморіального комплексу була б інформаційно та художньо недовершеною. Музейні предмети, які несуть на собі відбитки минулих війн, змушують відвідувачів емоційно реагувати на події, співпереживати з їхніми учасниками, замислюватися й шукати відповіді на запитання, що виникають у процесі ознайомлення з експозицією. Ці безцінні свідки подій мають неабияке значення як джерело для вивчення витоків мужності, героїзму, звитяги бійців, які не шкодували свого життя заради щасливого майбутнього інших. У музейному контексті ці предмети викликають почуття безмежної вдячності й шани і до тих, хто боронив Україну в боротьбі з нацизмом, і до тих, хто проливав кров через багато років потому, виконуючи свій військовий обов'язок на далекій чужій землі.

Джерела та література:

1. *Тельчаров А.Д. Музееведение / А.Д. Тельчаров. – М., 2011. – С. 161.*
2. *Книжка Ковальчука О.В. / Дьяконов М. Фердоуси: жизнь и творчество. 1940 р. // Фонди Меморіального комплексу «Національний музей історії Великої Вітчизняної війни 1941-1945 років» (далі – Фонди (Експозиція) МКНМІВВВ). – Книга надходжень – 236879 (далі – КН-).*
3. *Генеральний каталог // Фонди МКНМІВВВ.*
4. *Там само. Кушнір А.С. // Там само.*
5. *Обкладинка від партквитка Кушніра А.С. // Там само. – КН- 54182.*
6. *Обкладинка від блокнота Куніна М.Х. // Там само. – КН-156993. – Речі з тканини – 951 (далі – РТ-).*
7. *Генеральний каталог. Кунін М.Х. // Там само.*
8. *Там само. Головачов М.О. // Там само.*
9. *Там само. Головачов О.О. // Там само.*
10. *Посвідчення водія Головачова М.О. // Експозиція МКНМІВВВ. – КН- 16882.*
11. *Посвідчення особи Головачова О.О. // Там само. – КН-12083.*
12. *Книжка орденська Головачова О.О. // Там само. – КН-12078.*
13. *Книжка орденська Руднева С.В. // Там само. – КН-41544.*
14. *Герои Советского Союза. Краткий биографический словарь. – Т. 2. – М.: Воениздат, 1988. – С. 380.*
15. *Подяки ВГК Сергєєва Ю.Д. // Фонди МКНМІВВВ. – КН-111956-111960.*
16. *Генеральний каталог. Сергєєв Ю.Д. // Там само.*
17. *Список бійців 1-го відділення санітарної роти Телегіна А.В. // Там само. – КН-209480. – Д-33897.*
18. *Генеральний каталог. Телегін А.В. // Там само.*

19. Фото портретне Цана В.С. // Експозиція МКНМІВВВ. – КН-245566.
20. Генеральний каталог. Цан В.С. // Фонди МКНМІВВВ.
21. Там само. Цан І.С. // Там само.
22. Кітель Манойла П.М. // Там само. – КН-4507. – РТ-458.
23. Гімнастерка Соляника М.Н. // Там само. – КН-67091. – РТ-1731.
24. Генеральний каталог. Манойло П.М. // Там само.
25. Там само. Соляник М.Н. // Там само.
26. Там само. Собко В.М. // Там само.
27. Портсигар Собка В.М. // Там само. – КН-56055. – РМ-599.
28. Погон Бабаджаняна А.Х. // Експозиція МКНМІВВВ. – КН-61884.
29. Генеральний каталог. Бабаджанян А.Х. // Фонди МКНМІВВВ.
30. Листівка-вітання Дерев'янка Ю.Д. // Експозиція МКНМІВВВ. – КН-194647.
31. Підкомірець Дерев'янка Ю.Д. // Там само. – КН-61884.
32. Генеральний каталог. Дерев'янка Ю.Д. // Фонди МКНМІВВВ.
33. Там само. Мацюк Є.М. // Там само.
34. Панама Мацюка Є.М. // Експозиція МКНМІВВВ. – КН-180929.
35. Генеральний каталог. Наумов А.О. // Фонди МКНМІВВВ.
36. Портмоне з фото Наумова А.О. // Експозиція МКНМІВВВ. – КН-205592.
37. Лист від дружини Наумова А.О. // Там само. – КН-205519.
38. Довідка про відрядження Наумова А.О. // Там само. – КН-205517.
39. Посвідчення до знаків «Відмінник прикордонних військ» I та II ст. Наумова А.О. // Там само. – КН-205515-205516.
40. Книга пам'яті о советских воинах, погибших в Афганистане. – Т. 2. – М: Воениздат, 1995. – С. 415.
41. Ранець десантний Жуковського В.А. // Фонди МКНМІВВВ. – КН-172700. – РТ-2412.

© Оксана ЯНКОВЕНКО

МУЗЕЙНЫЕ ПРЕДМЕТЫ РОДОМ ИЗ ВОЙНЫ: ИСТОЧНИКОВЕДЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ФОНДОВОГО СОБРАНИЯ МЕМОРИАЛЬНОГО КОМПЛЕКСА «НАЦИОНАЛЬНЫЙ МУЗЕЙ ИСТОРИИ ВЕЛИКОЙ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЫ 1941 – 1945 ГОДОВ»

Представлен анализ простреленных пулями, залитых кровью музейных предметов (из фондового собрания Мемориального комплекса), которые несут особенную идейно-смысловую нагрузку – выступая в роли исторического источника и художественно-реликвийного символа, они подчеркивают величество подвига бойцов, создают незабываемую эмоциональную атмосферу в экспозиции музея.

Ключевые слова: Мемориальный комплекс; фондовое собрание; музейные предметы с отпечатками войны; музейные реликвии; простреленные пулями и залитые кровью.

© **Oksana YANKOVENKO**

MUSEUM ITEMS ORIGINALLY FROM THE WAR: A SOURCE STUDY OF THE FUND COLLECTION OF THE MEMORIAL COMPLEX «THE NATIONAL MUSEUM OF THE HISTORY OF THE GREAT PATRIOTIC WAR OF 1941 – 1945»

The Collection of the Memorial complex «The National Museum of the History of the Great Patriotic War of 1941 – 1945» includes more than 366,000 of museum objects most of which are unique in the historical and memorial value.

An invaluable property of the Memorial is a collection of items that «accompanied» the owners in the last moments of life or at times when they were faced with the threat of death. Punched by bullets, covered with blood, burnt, rotten in the ground or miraculously survived at sea they not only bear the imprint of those bloody events but also retain something unfathomable that so defiantly cut short human lives. These relics create an unforgettable emotional atmosphere in the museum, help you feel the spirit of time and simultaneously to touch real life events, emphasize the greatness of feat of fighters, make the hearts shudder of those who contemplates them.

More than two hundred of the museum items are in the Collection of the Memorial. About 70 percent of the Collection is documentary sources: letters, attestations, certificates, diaries, Red Army, Award Certificates, Komsomol and party tickets, certificates of injury and treatment, Gratuities of Supreme Commander, etc.; nearly 30 percent is personal belongings: medals, epaulettes, items of military clothing and from soldier's life and so on.

About a hundred of relics from the Museum's collections punched by bullets and covered with blood. Mostly these are documents, letters, notes, photos which being retained in the soldiers' pockets of military blouses and household items of fighters. Each of these items has its history and its «legend».

Attention is attracted by: the M. Dyakonov's book «Ferdousy: Life and Creativity» punched by the fragment of projectile that saved the life of intelligence officer O.V. Kovalchuk in the battle for Ukraine in 1943; the documents punched by bullets and covered with blood of brothers Mykola and Oleksandr Golovachyov who fell in fronts; the portrait of Vasyl Tsap who was one of two brothers who were tank drivers punched by the invaders and in a museum context that symbolizes a tragedy not just one family but the whole Ukraine in general and so on.

Keywords: *Memorial complex «The National museum of history of Great patriotic war of 1941 – 1945», fund collection, museum objects, by birth from war, shot through bullets and museum relics are inundated blood.*